

ÚCZBA 26

Najô historiô

RÓMAN DRZÉDŻÓN, DANUTA PIOCH

Historiô to pò pòlskù *historia*. Mòże téż ùżec archajiczny fòrmë **historëjô**. **Dzeje** to *dzieje*. **Historicznô wiedzô** to *wiedza historyczna*. Badérowanim historii zajmô sã **historik**, to je *historyk*.

Cwiczenk 1

Przczëtôj gôdkã i przelôżë jã na pòlscki jãzëk. Wëzwëskôj do te słowôrz kaszëbskò-pòlscki. (Przczëtaj rozmowë i przetłumacz jã na jëzyk pòlski. Wykorzystaj do tego słownik kaszubsko-pòlski).

- Cëż të tam zôs czëtôsz?
- Kszãkã Aleksandra Majkòwsczegò *Historia Kaszubów*.
- Të le chłopie mùdzysz czas, tec to są stòré dzeje.
- Nie jes të cekawi, skądka më sã tuwò na Pòmòrzim wżalë, jak długò më tu żëjemë, co naji prastarkòwie robilë?
- Kò òglowò jô wiém, co to je Pòmòrzé i Kaszëbë.
- Tej rzeczé, jak długò më, Kaszëbi, tuwò na Pòmòrzim sedzy-më?
- Niech pòmészlã... Dozdżë le! Ju wiém! Kaszëbi są tuwò òd wiedna.
- Òd wiedna, to znaczy òd czedë?
- Trzësta, mòże piãcset lat... Rôż pòd Pòlòchama, rôż pòd Niemcama... Jo, jo a jesz Prësowie... Nié, nié, Prësòcë, tuwò bëlë... Zresztã nié wiém za wiele ò Kaszëbach. Co tu wiele gadac – skądka jô móm znac historiã Kaszëb, czedë mie w szkòle tegò nie ùczëlë. Le tëli, co jô tam-sam ùczuł.
- Tej mòże bë bëło wòrt jakã kszãkã ò naji historëji przczëtac. Bédëjã cë chòcbë nã Majkòwsczegò abò jesz lepi – napisónã przez profesora Gerata Labùdã.
- Kògòż?
- Profesora Gerata Labùdã – ùczalëgò historika.
- Ju wiém! Gòdòsz ò tim szpòrtownym Gùczów Mackù? Jo, jo, jô móm czedës jegò wice czëtóné. Nawetka mie sã widzałë.
- Kùrc swiata z tobã. Të jes jak nen mack czësto pòmilony. Spróbujã cë to wëdolmaczëc. Gerat Labùda bëł historikã, a Aleksander Labùda – to naji kaszëbsczi pisòrz, gazetnik, aùtor zbiëru felietonów Gùczów Mack gòdò. Chòc nen pierszi pisòł pò pòlskù, a drëdzi pò kaszëbskù, równak òbëdwaji bëlë Kaszëbama.
- Je to wszëtò zapëzglóné... Kò mòże pò pròwdze wòrt bë bëło co przczëtac. Mie sã terò wstid zrobiło, że jô, Kaszëba, tak mało wiém ò Kaszëbach. Czedë të tã kszãkã skuńczisz czëtac?
- Jesz trochã mie òstało, ale dóm cë dokòz Labùdë *Kaszubi i ich dzieje*.
- Negò Gerata, jo?
- Jo, jô widzã, że pòmale cë sã w głowie zaczinò rozwidniac.

Cwiczenk 2

W teksce je gòdka ò dwùch regionach Pòlscki. Pòdsztrëchnij te pòzwë i wëpiszë jich wszëtczë zanòleżné fòrmë. (W tekskie mówi się ò dwùch regionach Polski. Podkreśl te nazwy i wypisz z tekstu wszystkie ich formy zależne).

Cwiczenk 3

Ústalë gramaticznë fòrmë jistników wëpisónëch niżi. Wszëtò zapiszë w zestòwkù. (Ústal gramaticzne formy zapisanych niżej rzeczowników. Wszystko zapisz w tabelce).

Kaszëba – Kaszëbë – Kaszëbskò
Pòmòrzòk – Pòmòrzé – Pòmòrskò

jistnik	przëpòdk	lëczba	òrt
Kaszëba			
Pòmòrzòk			
Kaszëbë			
Kaszëbskò			
Pòmòrzé			
Pòmòrskò			

przëpòdci: nazëwòcz, rodzòcz, dówòcz, winowòcz, nòrzãdzòcz, mòlnik, wòłòcz

lëczbë: pòjednëczò, wielnò

òrtë: chłòpsczi, białczci, dzecny, chłòpskòpersonowi, niéchłòpskòpersonowi

Cwiczenk 4

Nie dosc, że jistniczi wëpisóné z tekstu mają cekawã gramaticznã strukturã – mògã wëstãpòwac w dwùch òrtach – to jesz do tegò jeden z nich mòże bëc òdmieniówóny wedle jistnikòwi abò znanekòwnikòwi deklinacji, co je pòkòzóné niżi na mòdle. (Nie dosc, że wypisane z tekstu rzeczowniki mają ciekawã gramaticznã strukturã – mògã wystëpòwac w dwùch rodzajach – to w dodatku jeden z nich mòże byc odmieniany według rzeczownikowej lub przymiotnikowej deklinacji, co pokazano poniżej we wzorze).

Nz.	Pòmòrzé / Pòmòrzé	Pòmòrskò	Kaszëbë	Kaszëbskò
R.	Pòmòrzégò / Pòmòrzò	Pòmòrsczi	Kaszëb	Kaszëbsczi
Dw.	Pòmòrzémù / Pòmòrzu	Pòmòrsce	Kaszëbóm	Kaszëbsce
Wn.	Pòmòrzé / Pòmòrzé	Pòmòrskã	Kaszëbë	Kaszëbskã
N.	Pòmòrzim / Pòmòrzim	Pòmòrskã	Kaszëbama	Kaszëbskã
Ml.	Pòmòrzim / Pòmòrzim	Pòmòrsce	Kaszëbach	Kaszëbsce
W.	Pòmòrzé / Pòmòrzé	Pòmòrskò	Kaszëbë	Kaszëbskò

Úwòga: na Pòmòrzim, ale w Pòmòrsce; na Kaszëbach, ale w Kaszëbsce

Pòdczorchnij w mòdle te fòrmë, chtërne mają znanekòwnikòwé kùnòszczi. (Podkreśl we wzorze odmiany te formy, które mają przymiotnikowe końcówki).

Cwiczenk 5

Przełożë na kaszëbsczi nôsledné zdania. Starôj sã w nich ùżëc rozmajitëch fòrmów pòdónëch wëzi pòzwów. (Przetłumacz na j. kaszubski następujące zdania. Staraj się w nich użyć różnych form podanych wyżej słów).

Nie mogłem znaleźć na mapie Pomorza.
Mieszkam na Kaszubach.
Koledzy wypoczywają na Pomorzu.
Zbieram informacje o Pomorzu.
Pomorzu potrzeba wielu dobrych dróg.
Ukochanym Kaszubom poświęcę kolejną książkę.

Cwiczenk 6

Taczë pòstace, jak pòzwë Kaszëbskô i Pòmòrskô – w biatczim òrce – mògã téż przëjimać pòzwë krajów, np. Anielskô, Rëskô, Szpańskô, Òlãdzkô, Dëńskô, Szwëdzkô, Francëskô, Czeskô. (Takie postaci, jak nazwy Kaszëbskô i Pòmòrskô – w rodzaju żeńskim – mogą także przyjmować nazwy krajów, np....)

Przełożë na pòlscki jãzëk (przetłumacz na polski):

Anielskô je krajã pòłożonym na òstrowach.
Naszim sąsada z pòrënkù je Rëskô.
W Szpańsczi mieszkają Katalońcicë.
Òlãdzkô je nòniżi pòłożonym krajã w Èuropie.
Do Dëńsczi nòleżi pënëc przez Bòft.
Szwëdzkô leżi na SkandinaWSCZIM Półostrowie.
Francëskô búsni sã wielnyma zabëtkama.
Czeskô je najim pòłniowim sąsada.

Cwiczenk 7

W tekście są trzë nôzwëska wòznëch dlŌ Kaszëbów pòstaców. Wëpiszë nôzwëska a dopiszë kòl nich titlë dokazów, jaczé ti ùtwòrcë napiselë. (W tekście znajdują się trzy nazwiska ważnych dla Kaszubów postaci. Wypisz nazwiska i dopisz przy nich tytuły dzieł, które ci twórcy napisali).

Cwiczenk 8

Zapiszë pëtania do taczich òdpòwiedzów (zapisz pytania do takich odpowiedzi):

Aùtorã ksążczi *Historia Kaszubów* je Aleksander Majkòwsczi. Profesor Gerat Labùda je ùznónym historikã. Felietonë Aleksandra Labùdë mają titel *Gùczów Mack gòdò*. Wòrt je przeczëtac dokòz G. Labùdë *Kaszubi i ich dzieje*.

Cwiczenk 9

Przë ùżëcym internetu spòrzãdzë spisënk ksążków, w jaczych mòże nalezc wiëdzã ò historii Kaszëbi i Pòmòrzégò. (Za pomocą internetu sporządź spis książek, w których można znaleźć wiadomości na temat historii Kaszub i Pomorza).

Cwiczenk 10

Zdrzë na nôsledné zdania i namëslë sã, jaczé bë mógt do nich zadac pëtania (popatrz na następujące zdania i zastanów się, jakie pytania można by było do nich zadać):

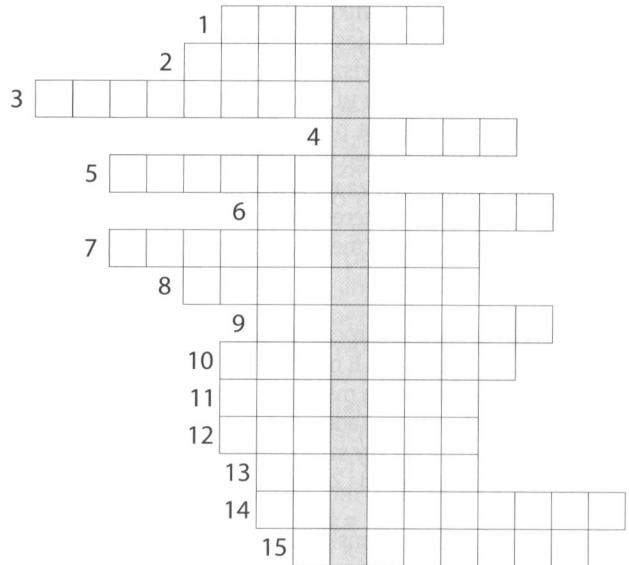
Kaszëbi mieszkają na Pòmòrżim òd dówna. (Chto...)
Òd dówna na Pòmòrżim mieszkają Kaszëbi. (Jak dlugò...)
Na Pòmòrżim òd dówna mieszkają Kaszëbi. (Gdze...)

Do ti sami infòrmacji mòże zadawac czile pëtaniów. Wszëtkò zanòlégò òd intencji mówiącégò, chtëren mùsi leno zmieniwać pòsobicã słów w zdanim i na pierszi plac stawiac to, co je w tim sztòce dlŌ niégò nôwòzniészë do przëkòzaniò. Do tej samej infòrmacji mòżna zadac kilka pytań. Wszëtkò zależy òd intencji mówiącégò, ktòregò zadaniem jest tylko zmieniać szyk wyrazów w zdaniu i na pierwszym miejscu stawiac to, co jest w danym momencie najwãżniészë do przëkazania.

- Wëbierz z tekstu jinã infòrmacjã i zadòj do ni czile rozmajitëch pëtaniów. (Wybierz z tekstu inną informację i zadaj do niej kilka różnych pytań).

Cwiczenk 11

Rozrzeszë krzëznã tãgòdkã. Z pògrëbionëch pòłów òdczëtòj hasło. (Rozwiąż krzyżówkę. W pogrubionych polach odczytaj hasło).

- krŌj, do jaczégò mùszimë pënëc przez Bòft
- miono Labùdë – historika
- krŌj, chtëren búsni sã wiele zabëtkama
- za pòrëncznã grańcã Pòlszczi
- Kaszëbë wchòdają w rëmiã tegò regionu
- krŌj pòłożony na òstrowach
- miono Majkòwsczégò i Labùdë
- lud zajimający ziemie na pòrënk òd Pòmòrsczi (nié Prësòcë)
- krŌj na SkandinaWSCZIM Półostrowie
- jedno z zajãców A. Labùdë
- krŌj w Èuropie stojący na kanałach
- lud mieszkający „òd wiedna” na Pòmòrżim
- krŌj za pòłniowã grańcã Pòlszczi
- napisòł ksążkã *Historia Kaszubów*
- gatënk lëteracczi pòwiòstków *Gùczów Mack gòdò*

SŁOWÓRZK

bédowac – proponować; **búsnic sã** – szczyć się, chwalić się; **czësto** – tu: całkòwicë, całkiem; **dokòz** – dzieło; **mùdzëc czas** – tracić czas; **òd wiedna** – od zawsze; **òstrów** – wyspa; **pòrënk** – wschód; **półòstrów** – półwysep; **rëmiò** – obrëb, obszar; **rozwidniac** – rozjaśniać; **tec** – przeciez; **ùczali** – uczony; **wic** – kawał, dowcip; **wòrt** – warto; **zapëzglónë** – zasuplane, pogmatwane; **zòs** – znowu